

OPUSY NA KUSY

Česká filharmonie

Vzdělávací experiment
České filharmonie spolu s učiteli
a jejich žáky

ANTONÍN DVOŘÁK
Suita A dur, op. 98b

Didaktické materiály

POHYBOVÁ VÝCHOVA

ZÁŽITKOVÁ PEDAGOGIKA

KRITICKÉ MYŠLENÍ

DRAMATICKÁ VÝCHOVA

ORFF-SCHULWERK

Projekt Opusy na kusy vznikl s myšlenkou přinést „velká díla“, která zaznívají v Rudolfinu, do školních tříd tak, aby z nich žáci měli velký a neopakovatelný zážitek. Smyslem projektu není učitele ani žáky svazovat dogmatickou metodikou, ale nabídnout jim možnost přiblížit se vážné hudbě tak, aby ji vzali za svou.

Vycházíme z přesvědčení, že opravdové setkání s hudbou se může odehrát, jsme-li na ono setkání dobře připraveni.

Jeden skladatel.

Jeden opus.

A mnoho cest.

Česká filharmonie

OPUSY NA KUSY © 2025

OPUS/
NA KUSÍ

OBSAH

PODOBNÝM OVACÍM RÁD DOVEDU SE VYHNOUTI	6
VYSVĚTLIVKY	8
PRELUDIUM (Aktivity jsou popsány na vložených kartách)	10
Kufr na cestu	
Rozhodnutí	
Přes oceán	
Skladatel na lodi	
Jen pět tónů	
Neodbytná myšlenka	
Sám v davu	
Dopisy	
Co si myslí holub	
Záznam v deníku	
OPUS	12
DA CAPO	22
Ta technika!	23
Dvořák Museum	26
LITERATURA A ZDROJE	29
TIRÁŽ A HESLO	31

PODOBNÝM OVACÍM RÁD DOVEDU SE VYHNOUTI

Třetí díl projektu OPUSY NA KUSY jsme se rozhodli věnovat hudbě Antonína Dvořáka. V archivu Studia Rudolfinum nás okouzila nahrávka jeho *Suity A dur* z prosince 2020. V liduprázdném sále tehdy Českou filharmonii dirigoval Petr Altrichter:

„Je to hudba, která je obrácená do vlastního srdce posluchače, je to muzika, která člověku otevírá velký horizont, ale někde uvnitř.“

Suita A dur má přízvisko *Americká*. Dvořák ji zkomponoval počátkem roku 1894, krátce po triumfálním uvedení *Symfonie č. 9 Z Nového světa* v Carnegie Hall. *Suity* si velmi považoval, v dopise berlínskému nakladateli Simrockovi z 20. dubna téhož roku napsal, že ji považuje za „to nejlepší, co dosud v této oblasti dokázal“.

Zaměřili jsme se na Dvořákovo americké období (1892–1895). Dvořák byl v té době vnímán jako světový skladatel, největší úspěchy v zahraničí slavil v Londýně, kam byl pozván celkem devětkrát. Ovšem americká cesta byla výjimečná – nešlo o hudební turné, ale o nabídku ředitelského místa na newyorské Národní konzervatoři. Jeanette Thurber, která Dvořáka do New Yorku pozvala, si možná kladla otázku: „Jak je možné, že Češi, kteří ani nemají vlastní stát, si dokázali vytvořit tak bohatou národní hudbu? Proč tedy Spojené státy dosud svou jedinečnou hudební identitu nenašly?“

„Suita A dur je neskutečně subjektivní, neskutečně niterná a neuvěřitelně lyrická.“

Dochovaná korespondence, vzpomínky jeho blízkých a novinové články a rozhovory jsou opravdovým bohatstvím. A tak jsme z těchto materiálů vytvořili Dvořákův osobní deník, abychom skrze něj mohli sledovat, jak asi americké období prožíval on sám a jak do jeho hudebního díla můžeme promítnout prožitky a zkušenosti vlastní.

„Dirigent má v díle neskutečné možnosti, jako by měl jen takový bodový scénář. A podle nálady, podle situace tvoří. Je ti smutno? Tak to ukaž. Je ti veselo? Tak to ukaž. Je ti ironicko? Tak to ukaž.“

Nejpravdivější odpověď, jak americké období vnímal sám Dvořák, je ale možná zapsána v hudbě, v jeho *Suitě A dur*, v díle neuvěřitelně barevném, plném čistých melodií a nápaditých harmonií. Právě barevnost hudby a neobvyklý příběh cesty českého skladatele do Ameriky nás vedly k propojení hudebního, výtvarného a literárního umění.

„Není to věc na efekt. Je to věc, která člověka potěší; kdo má uši k slyšení, ať slyší.“

VYSVĚTLIVKY

EVOKACE

Evokace otevírá téma. Vycházíme z předpokladu, že každý žák o tématu již něco ví. Cílem evokací je aktivizovat žáky, zjistit, jaké je k tématu napadají otázky, co si o něm myslí. Výuku začněte jednou z karet s evokační aktivitou nebo si vymyslete vlastní.

VÝSTUPY

Výstupy shrnují stěžejní činnosti a popisují cíl aktivity.

AKTIVITY

Aktivity jsou rozdělené podle typu převažující hudební činnosti.

Historické souvislosti

Vokální aktivity

Rytmické aktivity

Instrumentální aktivity

Poslechové aktivity

Pohybové aktivity

Skupinová improvizace

REFLEXE

Reflexe dává příležitost propojit nově získané zážitky s tím, co jsme již věděli, a přenést zážitek do roviny vlastní zkušenosti či nové vědomosti. Zefektivňuje tak proces učení.

KE STAŽENÍ

Video

Audio

Noty

Obrázek

Text

Prezentace

TIP

PRELUDIUM

Aktivity PRELUDIA jsou popsány na kartách volně vložených v deskách. Umožňují učiteli vybrat si činnosti, které mu vyhovují, a sestavit svým žákům hodinu na míru. Pro lepší orientaci využijte MAPU AKTIVIT.

Cílem PRELUDIA je dobře poznat hlavní téma *I. věty Suity* v kontextu Dvořákova úspěchu během jeho angažmá v Americe.

PRELUDIUM

Uvedené aktivity jsou zamýšleny jako nabídka, není nutné je realizovat všechny ani je plnit doslova. Každý vyučující si může vybrat ty, které mu nejvíce vyhovují, a libovolně je kombinovat, zapojit vlastní fantazii, aktivity upravit nebo doplnit podle schopností své třídy.

Pro provedení OPUSu je třeba, aby žáci prožili větší celek Dvořákovy hudby a poznali hlavní téma *1. věty Suity*, se kterým pracují všechny stěžejní aktivity (stačí provést jednu z nich).

Součástí didaktických materiálů je MAPA AKTIVIT. Návaznost aktivit je volitelná. Některé aktivity jsou časově náročné, proto doporučujeme se *Suitou* strávit alespoň dvě vyučovací hodiny před OPUSem.

K výuce využijte karty s podrobným popisem aktivit a interaktivní webové stránky **www.opusynakusy.cz**, kde najdete všechny audiovizuální soubory, partitury s poznámkami a metodická videa. Heslo pro vstup do sekce s online materiály najdete v tiráži této brožury.

OPUS

OPUS aneb Odměna zážitkem je zážitkový aktivní poslech
V. věty Suity ve spolupráci s lektory České filharmonie,
nebo hodina vedená učitelem.

OPUS navazuje na PRELUDIUM a probíhá ideálně v následující
hodině hudební výchovy.

NAKLADATELSTVÍ SIM'N'ROCK

Máme novou zakázku!

Prostředí kanceláře: na stole stojánek s americkou vlajkou, mobil a notebook, jedna či dvě vinylové desky a logo nakladatelství.

Na pozadí hraje hudba, do toho zvoní telefon.

- ▶ **Dobrý den, Sim'n'Rock, hudební vydavatelství těch nejlepších hudebních desek: Hity na počkání! Vše, co potřebujete, pod jednou střechou. Hudba, návrh obalu, distribuce!**

Potřebujete vydat novou nahrávku? (Máme kšeft!) Ano, umíme svým klientům předložit X [počet žáků ve třídě] grafických návrhů obalu do druhého dne. To není problém.

O jakou hudbu jde? Abstraktní obraz hudby Antonína Dvořáka? Něco současného? Ano. Hned se do toho pustíme.

Navazujeme kontakt s žáky: zdravíme zaskočené zaměstnance.

- ▶ Jak se jmenujete? Vy tu nepracujete dlouho, že?
- ▶ Kolik vinylů už máte za sebou? Jo, to byly všechny ty do modra.
- ▶ Minule málem vyhořela celá tovární hala, jak jste zkoušel tu novou kombinaci barev.
- ▶ Vy jste posledně zlomil štětec, to vám strhnu z platu!

SE ŠTĚTCEM NANEČISTO

První poslech a pohybová průprava pro výtvarné aktivity.

- ▶ Jsme skvělý tým, dáme si krátký warm-up s hudbou, pro kterou budeme tvořit návrh obalu.
- ▶ Představte si, že všude kolem vás je ohromné malovací plátno, které nemá hranice.

Během přede hry rozdáváme štětce.

- ▶ Naším úkolem je vytvořit abstraktní obraz *Suity A dur* Antonína Dvořáka.
- ▶ Sledujte pohyb štětce a hudbu, která zní.

VELKÉ TAHY ŠTĚTCEM PO PROSTORU

- ▶ Snažte se velkými tahy zaplnit celé plátno.
- ▶ Jste sebejistí. A slavní.

KAPÁNÍ A STŘÍKÁNÍ VODY

- ▶ Pocit sebejistoty střídá drama a smutek.
- ▶ Vaše štětce jsou plné vody, jako by to byly slzy.
- ▶ Kapejte vodu na plátno, zkuste štětcem klepnout o hranu druhé ruky, cákejte kolem sebe.

MALOVÁNÍ ŠTĚTCEM NA ČÁST TĚLA

- ▶ Pohoda, odpočinek, klid.
- ▶ Drobnými pohyby štětce vytváříme jemnou kresbu.
- ▶ Malujte zlehka štětcem po své dlani i hřbetu ruky.
- ▶ Když se beze slov dohodnete, můžete malovat i na záda či ruku svého kolegy.

MALOVÁNÍ OPAČNÝM KONCEM ŠTĚTCE

- ▶ Obráťte štětec a malujte na zem nebo na židli jeho druhým koncem.
- ▶ Jako byste si kreslili kolem sebe drobné obrázky.

VLNY NAHORU A DOLŮ

- ▶ Jsme na moři a štětec je naše loď, která se houpe nahoru a dolů.
- ▶ Chyťte štětec uprostřed a vyplujte lodí na cestu.
- ▶ Cítíte svůj úspěch a slávu.

TO DO LIST

Rozumíme zadání?

Na viditelném místě rozvineme zadání od klienta.

Můžeme jednotlivé body nechat přečíst žáky nahlas.

- ▶ Vystihněte Dvořákovu hudbu.
- ▶ Vytvořte abstraktní obraz.
- ▶ Spolupracujte.
- ▶ Použijte různé výtvarné techniky.
- ▶ Využijte fakta o jeho životě.

Poslední bod zůstává úmyslně nerozvinutý.

Abychom mohli zadání dobře splnit, pojďme objevit detaily ze života Antonína Dvořáka.

OBRAZY ZE ŽIVOTA

Zásadní momenty Dvořákova života
a poslech *V. věty Suity* v klavírním provedení.

Rozložíme na lavici malé obrázky tiskem dolů.
Žáci si je náhodně rozeberou.

- ▶ Prohlédněte si pozorně střípek z Dvořákova života.

Připravíme pět obrazů, jejichž zadní stranu otočíme k žákům.

- ▶ Zde je pět významných obrazů ze života Antonína Dvořáka.
Na obrazech ale chybí detaily, které máte v rukou.
- ▶ Budu obrazy postupně otáčet směrem k vám.
- ▶ Vaším úkolem je vložit konkrétní střípek Dvořákova života
do obrazu, do kterého podle vás patří.

- ▶ Až doplníme poslední obraz, budete moci své střípky případně přemístit někam jinam.
- ▶ Na každém obraze nesmí být více než Y [počet žáků ve třídě / 5 zaokrouhleno nahoru] střípků.

Postupně odkrýváme obrazy a žákům čteme jejich krátký popis. Názvy obrazů neprozrazujeme, sdělíme je žákům až na závěr.

TONDA

Prožil šťastné dětství v Nelahozevsi. Obklopovalo ho vše, co k vesnickému životu patří. Jeho tatínek byl řezníkem. Antonín začal chodit na housle k místnímu učiteli a varhaníkovi z nelahozeveského kostela.

- ▶ Přidejte do obrazu střípek, který do něj podle vás patří.

SLÁVA

Obrovským úspěchem byly Dvořákovy koncerty v Carnegie Hall. Američané byli jeho hudbou nadšeni a Dvořák se dočkal i bouřlivých standing ovation. Sláva, která ho provázela, skromného Dvořáka doslova ohromila.

ÚMRTÍ

Dvořákovi a jeho ženě se nevyhnulo neštěstí, které v té době potkávalo i mnoho dalších rodičů. Jejich první tři děti zemřely v rozmezí dvou let, nejstaršímu byly pouze tři roky. Manželé byli najednou sami v prázdném domě, zdrceni žalem.

IDYLA

Aby mohl v klidu komponovat, nejraději jezdíval do svého domu ve Vysoké, malé vesničky u Příbrami. Při práci vyžadoval klid. Odpočíval při procházkách po okolí nebo sedával na své lavičce. Jeho velkým koníčkem byl chov holubů, na které byl náležitě pyšný.

AMERIKA

V roce 1892 vyslyšel prosby Jeanette Thurber z New Yorku, aby se stal ředitelem tamější konzervatoře a pomohl najít originální tvář americké hudby. V očích Američanů to byl již slavný a úspěšný skladatel. Nešetřili honorářem ani poctami, které Dvořáka uváděly do rozpaků.

Obrazy pojmenujeme a upozorníme žáky, ať si zapamatují, na jakém obraze je jejich střípek.

MĚLO TO BÝT BAREVNÉ!

Porovnáváme verzi pro klavír a orchestr.

- ▶ Tuto hudbu složil Antonín Dvořák nejdříve pro klavír, ale o rok později ji rozepsal pro celý orchestr. Orchestrální verze byla provedena až deset let po jeho smrti.
- ▶ Poslechněte si kousek původního znění a kousek nového provedení pro orchestr.

Odhalíme nerozvinutý bod To Do listu: Ať je to barevné jako jeho hudba.

- ▶ **Hudba v nás vzbuzuje emoce – přivádí nás k myšlenkám, inspiruje, vyvolává představy.**
- ▶ **Dokonce záleží na tom, jaký nástroj zrovna hraje, každý totiž vzbuzuje jiný dojem.**
- ▶ **V hudební terminologii se zvukovému odstínu říká barva.**

Dáme žákům barevnou škálu a pustíme orchestrální ukázkou:

- ▶ Nejprve jen poslouvejte a zkuste si pojmenovat barvu, která se vám vybaví.
- ▶ Vyberte z barevné škály jednu barvu, kterou v hudbě nejvíce slyšíte. Neřešte nyní přesný odstín.
- ▶ Až vám řeknu, všichni najednou ukážete svou volbu.

Barevnou volbu žáků popíšeme a rozdělíme dle barevných skupin. Zhodnotíme, jaká barva z jejich volby vyplynula jako hlavní, která je na druhém místě. Barevnou volbu necháme ve třídě na viditelném místě.

Vyzveme žáky, aby si pro následující práci našli stanoviště podle prvního písmene názvu obrazu, na němž nechali svůj střípek.

VÝTVARNÉ TECHNIKY

Příprava na tvorbu společného obrazu.

Na každém stanovišti jsou připraveny potřebné pomůcky a popisy vybrané techniky. Barvy vkládáme podle zvolené škály.

- ▶ Otevřete krabici a přečtěte si společně, jakou výtvarnou technikou a jak budete tvořit.
- ▶ Podle pokynů si techniku vyzkoušejte, objevte všechny její možnosti.

Závěrečnou větu *Suity* jsme rozdělili na pět částí, každá ze skupin tvoří na jednu z nich. Provedeme nácvik po jednotlivých skupinách, poslech v průběhu zastavujeme, abychom mohli připomenout pokyny ke každé výtvarné technice. Vedeme žáky k tomu, aby jejich tvorba vystihovala Dvořákovu hudbu.

- ▶ Malujte, až vás vyzvu.
- ▶ Poslouchejte hudbu a svou malbou ji zkuste zachytit.

SLÁVA | ZAPLŇTE PLOCHU

- ▶ Rázná hudba kreslí na ploše velké tahy různými směry. Nebojte se pastelem přetáhnout přes okraj.
- ▶ Sebevědomé tahy pastelu doplňte kořením života, špetkami pigmentu.

ÚMRTÍ | TVOŘTE SLZAMI

- ▶ Slyšíte v hudbě kapky vody?
- ▶ Dostaňte vodu na plochu.

Na znamení se znovu přidá první skupina a tvoří současně s druhou.

IDYLA | TVOŘTE PŘÍRODNINAMI

- ▶ Tvořte na různých místech papíru podle klidné hudby.
- ▶ Otisky kousků přírody jsou překvapivé a lehké stejně jako znějící hudba.

TONDA | TVOŘTE V MALÉM DETAILU

- ▶ Najděte na obraze detail (čáry, skvrnu, barvu), zaměřte se na něj a nechte se jím inspirovat k dalším a dalším liniím. Hrajte si s tímto detailem.
- ▶ Je to jako když dítě cvrkná kuličky, jezdí si s autíčkem.

AMERIKA | STRHUJÍCÍ NOVÝ SVĚT

- ▶ Je to slavnostní ohňostroj na závěr.
- ▶ Hudba zní tak vznešeně.
- ▶ Reagujte pohybem prskavky na vlny v hudbě.

COVER S.U.I.T.A.

Tvoříme obal desky podle hudby.

- ▶ Pojdme vytvořit náš obal pro nahrávku Dvořákovy hudby. Uděláme jich raději rovnou několik najednou.
- ▶ Celou hodinu dnes posloucháme Suitu A dur Antonína Dvořáka. Říká se jí také Americká. Suita je název pro skladbu, která se skládá z několika poměrně rozdílných částí. Její jednotlivé části seřazené za sebou dávají smysl, jako když řadíme písmena ve slovech a slova ve větách.
- ▶ Stejně tak my seřadíme jednotlivé výtvarné techniky tak, aby vznikl celý obraz Dvořákovy hudby.

Nyní vytvoříme z expertních skupin umělecké týmy tak, aby na každém stanovišti byly zastoupeny všechny výtvarné techniky. Počet žáků na stanovišti ovšem upravujeme podle celkového počtu žáků.

- ▶ Do této chvíle jsme pracovali v pěti skupinách S.U.I.T.A. s různými výtvarnými technikami.
- ▶ Nyní se ze skupin S.U.I.T.A. rozdělíme do Z [počet žáků ve třídě / 5 zaokrouhleno dolů] uměleckých týmů, v nichž budeme společně vytvářet obal pro naši desku.

- ▶ V každém uměleckém týmu musí být zastoupeno všech pět výtvarných technik, tj. u každého stolu teď bude alespoň jeden z vaší výtvarné skupiny.
- ▶ V krabici najdete sáček s písmenky své výtvarné techniky.
- ▶ Každý si vezmete jedno písmenko a rozejdete se do uměleckých týmů tak, abyste z písmen na novém místě složili slovo S.U.I.T.A.

Pokud je ve třídě méně než 25 žáků, určíme pracovní místa uměleckých týmů.

- ▶ V uměleckém týmu si zastoupení všech technik zkontrolujte sestavením slova S.U.I.T.A.
- ▶ Své výtvarné pomůcky si vezměte s sebou.
- ▶ **Nezapomeňte, že naším úkolem je výtvarným způsobem vystihnout hudbu Antonína Dvořáka.**

Upozorněte žáky pracující s přírodninami a prskavkami, aby své výtvarné pomůcky měli připravené s předstihem.

RÁMOVÁNÍ OBRAZU

Opakovaný poslech v galerii.

- ▶ Poslouchejte hudbu a prohlížejte si svůj společný obraz.
- ▶ Vyberte si očima místo, které se vám líbí a které pro vás nejvíce vystihuje Dvořákovu hudbu.
- ▶ Až jej najdete, opatrně na něj přiložte rámeček.
- ▶ Jděte si prohlédnout práci ostatních jako v galerii.

ŘEKNI TO ŠTĚTCEM

Reflexe.

Sedneme si do kruhu a opět rozdáme žákům štětec; každý jej položí před sebe tak, aby tvořily jeden velký kruh. Doprostřed kruhu umístíme barevnou volbu, která vznikla v průběhu lekce.

- ▶ Je čas ohlédnout se za naší prací. Budu číst jednotlivé výroky.
- ▶ S každým výrokem posuňte štětec blíže ke středu, podle toho, nakolik budete s výrokiem souhlasit.
- ▶ Svou volbu pokaždé ukončíte tak, že štětec pustíte z ruky a necháte jej volně před sebou.
- ▶ Čím blíže středu našeho kruhu, tím více se s výrokiem ztotožňujete. Pokud s výrokiem nesouhlasíte, nechte štětec před sebou.
 - ▷ Poznal/a jsem dnes víc hudbu Antonína Dvořáka.
 - ▷ Překvapil mě rozdíl mezi verzí *Suity* pro klavír a pro orchestr.
 - ▷ Bavilo mě pozorovat vznik společného výtvarného díla.
 - ▷ Hudba mi během výtvarné tvorby pomohla.
 - ▷ Báľ/a jsem se, co z toho nakonec vznikne.
 - ▷ Ze společného díla mám radost.
 - ▷ Slyším v hudbě barvy.

Vyzveme žáky, aby řekli své vlastní tvrzení a ověřili si, jak s ním souzní ostatní ve skupině.

Počet žáků	Max počet střípků v obraze	Počet uměleckých týmů
16–19	4	3
20	4	4
21–24	5	4
25	5	5
26–29	6	5
30	6	6
31–34	7	6

DA CAPO

DA CAPO nabízí dvě rozšiřující aktivity s hudbou *III.* a *V. věty Suity*.
Po soustředěných aktivitách a přemýšlení o vlastním i Dvořákově životě
přináší DA CAPO trochu humoru a nadsázky.

TA TECHNIKA!

V. věta

V

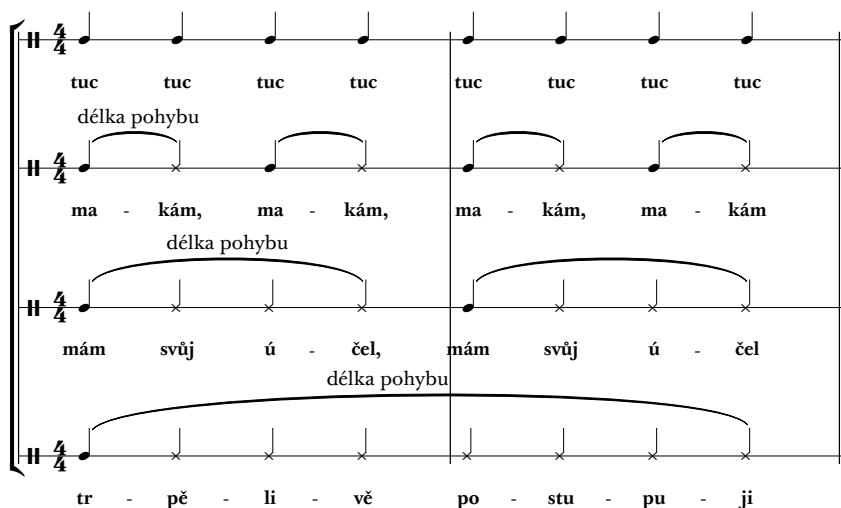
Antonín Dvořák nebyl jen geniálním skladatelem, ale také člověkem, který náruživě sledoval technologický pokrok. Miloval lokomotivy, lodě, zapisoval si jejich čísla do notýsku, se strojvedoucími i lodivody se pouštěl do dlouhých debat. Co přesně Dvořáka na strojích tolik fascinovalo? Existuje paralela mezi dobře namazaným strojem a mimořádnou hudební kompozicí?

A

Promítneme žákům video s rozpohybovaným strojem.

- Dobře video pozorujte. Pojmenujte co nejvíce součástek, které vidíte.
- Hýbe se každá součástka stejně rychle?
- Vyberte si jednu součástku a napodobte ji pohybem ruky nebo nohy.
- Součástky jsou ze železa. Zopakujte zvolený pohyb s pevností v těle.

4/4

tuc tuc tuc tuc tuc tuc tuc tuc

délka pohybu

4/4

ma - kám, ma - kám, ma - kám, ma - kám

délka pohybu

4/4

mám svůj ú - čel, mám svůj ú - čel

délka pohybu

4/4

tr - pě - li - vě po - stu - pu - ji

RŮZNÁ FREKVENCE POHYBU VE STEJNÉM RYTMU

Předvedeme žákům postupně čtyři různé frekvence délky pohybu a postupně si zkusíme všichni všechno na stejném pohybu ruky. Náhodně rozdáme kartičky, otočené barevnou stranou k žákům.

- ▶ Podívejte se na slova na kartičce.
- ▶ Předved'te svou frekvenci pohybu stejně, jako jsme to zkoušeli před chvílí.
- ▶ Rozhlédněte se kolem sebe a očima najděte spolužáky, kteří mají stejnou frekvenci jako vy.

Během aktivity udržujeme pulzaci čtvrtvých not podle tempa nahrávky. Určíme čtyři místa v prostoru třídy, kde se mají skupiny sejit.

POHYB MÉ SOUČÁSTKY

- ▶ Stali jste se součástí budoucího stroje, jejíž pohyb lze popsat jako: rotace, tlak, páka, cvak.
- ▶ Zaměřte se na zvýrazněná místa na kartičce a představte si, jak se taková součástka pohybuje.
- ▶ Vymyslete, jakou částí těla budete druh pohybu součástky předvádět.

Všechny skupiny předvedou pohyb najednou do hudby. Skupiny si předvedou své nápady postupně.

SESTAVENÍ STROJE A JEHO ROZPOHYBOVÁNÍ

- ▶ Vytvořte skupiny podle barvy na kartičce, vznikne tak jeden společný stroj s různými součástkami.
- ▶ Předved'te si navzájem, co jste v předchozí skupině vymysleli.
- ▶ Nezapomeňte, že ve vašich strojích se hýbe každá součástka s jinou frekvencí!
- ▶ Smontujte stroj: zaujměte místo tak, aby vaše skupina působila jako celek.
- ▶ Co váš stroj dokáže, k čemu ho lze použít?
- ▶ Využijte všechny možnosti prostoru: někdo může sedět, někdo stát, někdo klečet.
- Rozhýbejte všechny stroje najednou do rytmu dřívek.

„Je složena z tolika částí, z tolika rozličných dílů a každý má svou důležitost, každý je na svém místě. I ten nejmenší šroubek je na svém místě a něco drží! Všechno má svůj účel a úlohu a výsledek je ohromný. Takovou lokomotivu dají na koleje, dají do ní uhlí a vodu, jeden člověk pohne malou pákou, velké se začnou hýbat a třebaže vagony mají váhu pár tisíc metrických centů, lokomotiva s nimi utíká jako zajíc. Všechny svoje symfonie bych za to dal, kdybych byl vynášel lokomotivu!“

Rozpohybujeme všechny stroje s hudbou.

TECHNICKÁ KONFERENCE

Dejte svému stroji název (např. Pohromáč, Zubatron, Šroubotlesk). Předneste na vědecké konferenci, jaký je účel vašeho stroje.

Můžeme provést ještě jednou postupně po jednotlivých skupinách a společně s ostatními žáky ve třídě si prohlédnout, jak stroje fungují.

Můžete využít změnu nálady v druhé části nahrávky a předvádět, jak se stroj porouchal – zasekává se, součástky podivně zrychlují nebo zpomalují.

Zkuste vytvořit jeden velký třídní stroj tak, že se součástky budou připojovat postupně.

Nafotťe hýbající se stroje ve tmě se světýlkem na ruce/noze v dlouhé expozici.

METODICKÉ VIDEO | POHYB SOUČÁSTEK A SESTAVENÍ STROJE

DVOŘÁK MUSEUM

III. věta

V

Dvořákovo působení v New Yorku po celou dobu provázela pozornost amerických médií i veřejnosti. Nebylo by divu, kdyby přímo v New Yorku vzniklo slavné interaktivní Dvořák Museum, kde můžete za pár pencí zjistit, jak vypadal Dvořákův pracovní den a jaký oddech si mistr po práci dopřával.

„Sedím právě u stolu a mám před sebou ukrutné haldy not všeho druhu. Můj způsob života je zde asi takovýto. Vstávám as o čtvrté a vydám se na procházku – k potoku nebo řece – a o páté ranní se vracívám. Po procházce pracuji, v sedm hodinu již sedím v kostele u varhan. Pak si jdu trochu popovídat, a zas domů a zase pracovat. Nu a pak zase na procházku do přírody.“

A

ODPOČINEK

- ▶ **Zamyslete se, jak nejraději odpočíváte.**
- ▶ **Předved'te to jako němá socha.**
- ▶ **Na tlesknutí sochu pantomimicky rozpohybujte.**

Rozdělíme skupinu na dvě části, jedna polovina ztuhne do „štronza“, druhá polovina hádá, jak jejich spolužáci odpočívají.

JAK TRÁVIL ČAS ANTONÍN DVOŘÁK

Na zem rozložíme texty vzpomínek.

- ▶ **Aktivita bude pantomimická, od této chvíle nemluvte.**
- ▶ **Projděte si Dvořákovy vzpomínky a přečtete si, jak trávil čas během svého pobytu v Americe.**
- ▶ **Zastavte se u té vzpomínky, která vás nejvíce zaujala. Ale dbejte na to, aby vznikly podobně velké skupiny.**

- Činnost ze vzpomínky vyjádřete pantomimicky.
- Pokud jsou ve vzpomínce činnosti dvě, vyberte si jednu.

Skupiny postupně předvádějí vymyšlenou pantomimu. Ostatní pozorují a odhadují, jak trávil Antonín Dvořák čas. Po chvíli začneme číst nahlas vzpomínku. Stanoviště zároveň označíme cedulkami s názvem sochy.

„Já ty slavnosti nemám rád! A když se stane, že na nějaké musím být, jsem jako na jehlách. Američané očekávají veliké věci ode mne, a hlavní je, abych prý jim ukázal cestu do zaslíbené země a říše nového samostatného umění, zkrátka vytvořit muziku národní! Když prý malý národ český má takové muzikanty, proč by oni to mít nemohli, když jejich země a lid je tak obrovský! To o mně Vám jen tolik, co americké noviny neustále píší!“

PROGRAMOVÁNÍ SOCHY

- Dvořákovi nebyla sláva příliš příjemná, ale v Americe si ho veřejnost velmi považovala. A když se Američané nadchnou, chtějí o slavné osobě vědět vše. Taky vyrobí spoustu reklamních předmětů nebo postaví muzea.
- U Dvořáka nelze jinak: celé muzeum je interaktivním technickým divem, sochy se totiž za malý poplatek mohou hýbat.
- Postavte se jako socha, tj. pevně a strnule do výchozí pozice.
- Zkuste svůj pohyb zestručnit tak, aby bylo stále patrné, o jakou činnost jde.
- Pohyb sochy má teď začátek a konec, který se opakuje stále dokola.

NÁVŠTĚVA MUZEA

Promítneme fotografii Dvořák Museum.

- ▶ **Vítejte ve Dvořák Museum.**
- ▶ **Domluvte se ve své skupině, kdo bude nejprve sochou a kdo návštěvníkem muzea. Později budete mít příležitost si role vyměnit.**

Sochám rozdáme masky, které si pomocí pásků nasadí na hlavu jako korunu. Návštěvníkům rozdáme činelky.

- ▶ **Prohlídka samozřejmě probíhá za zvuků Dvořákovy Suity A dur.**
Jako sochy stojíte ve výchozí pozici na svém stanovišti, začnete se hýbat až ve chvíli, kdy návštěvníci zaplatí, tj. cinknou před vámi na činelky. Po chvíli zase ztuhnete.
- ▶ **Jakmile se ozve ticho a odlišná hudba, sochy si vymění role s návštěvníky.**

KNIHA NÁVŠTĚV

Rozložíme na zem několik listů papíru.

- ▶ **Po silném zážitku z výstavy máte možnost vyjádřit svůj názor do knihy návštěv.**
- ▶ **Jakých detailů jste si všimli? Co říkáte na hudbu? Nebojte se to napsat kurátorovi výstavy pěkně upřímně.**

LITERATURA A ZDROJE

KNIHY

Döge, K. (2013). Antonín Dvořák: Život, dílo, dokumenty (H. Medková, překl.). Vyšehrad. ISBN 978-80-7429-297-2

Nová, K., & Vejvodová, V. (2016). Nejraději mne tituloval indiánem. Národní muzeum. ISBN 978-80-7036-496-3

Šourek, O. (ed.). (1941). Dvořák ve vzpomínkách a dopisech (6. rozšířené vydání). Topičova edice.

VIDEOZÁZNAM

Eben, M. (2020). Rozhovor s dirigentem Petrem Altrichterem [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=1Rp_jbN3P2M

ONLINE ZDROJE

Bärenreiter. (n.d.). Suita A D dur, op. 98. Bärenreiter. <https://www.baerenreiter.cz/cs/dilo/dvorak-antonin/5945-suita-dur-op-98>

Česká filharmonie. (n.d.). Dvě a půl sezóny za oceánem: Co dal Dvořák Americe a co dala Amerika jemu? <https://www.ceskafilharmonie.cz/magazin/dve-a-pul-sezony-za-oceanem-co-dal-dvorak-americe-a-co-dala-amerika-jemu/>

Institut Antonína Dvořáka. (n.d.). Antonín Dvořák. <https://www.antonin-dvorak.cz/>

OPUSY NA KUSY

Ludmila Bajerová
Olga Kovaříková
Monika Václavová

Vedoucí projektu

Tomáš Kudrna

Produkce

Jana Janoušová
Ilona Labuťová

Jazyková korektura

Josefína Matyášová

Webové stránky

Studio Minimax
Jan Kyjovský
Monika Václavová

Grafické zpracování

Studio Minimax
Zuzana Grünerová
Jan Kyjovský

www.opusynakusy.cz

Heslo pro vstup k didaktickým
materiálům: SIMandROCK

„Mít krásnou myšlenku, to není nic tak zvláštního. Myšlenka přijde sama sebou a je-li pěkná a veliká, není to zásluhou člověka. Ale pěkně myšlenku provést a něco velkého z ní udělat, to je právě to nejtěžší, to je právě – umění!“

- ▶ Nyní vám pustím Dvořákovu verzi.
- ▶ Až dozní, zazvoňte na svoje kameny a řekněte Dvořákovi nahlas jedno přídavné jméno, které jeho hudbu vystihuje.

SKLADATEL NA LODI

I. věta

Několikadenní plavba na zaoceánské lodi přinesla Dvořákovi inspiraci pro jeho nápadité melodie. Jejich charakter by ale mohl donekonečna proměňovat podle toho, jaký zvolí harmonický doprovod. Vždyť skladatel má tolik možností! Společně budeme hledat tóny, skládat akordy a tvořit vlastní harmonizaci hlavního tématu *I. věty Suity*.

„Netušil jsem, jak mocným zážitkem může být plavba. A což teprve plavba přes oceán. Ač naše cesta krom jediného dne byla krásná, všechno na lodi stonalo, jen já ne. Tak jsem stál hodiny a hodiny na přídi, pozoruje to nekonečné množství vody. Před zraky se mi mihala barva modrá i zelená, zlaté odlesky slunce i tmavé stíny. A houpání nahoru a dolů jako tóny melodie. A tak jsme se šťastně do té zaslíbené země dostali. Pohled od „Sandy Hook“ k New Yorku s vyhlídkou na velkolepou sochu „Liberty“ – pohled ten je uchvacující! A což to množství lodí ze všech dílů světa?! Inu jak pravím – čarovné.“

MELODIE V HLAVĚ

Na zem rozložíme karty s názvy tónů, žákům rozdáme jednotlivé kameny (d, e, fis, g, a, h, b, cis², d², e²).

- ▶ Představte si Antonína Dvořáka jako skladatele stojícího na lodi a naslouchajícího oceánu. Jednotlivé tóny před ním vystupují a zase mizí.

Necháme žáky hru na volné kameny vyzkoušet: hrajeme podle pravidla „všichni všechno“, udáváme pulzaci.

- ▶ Budu chodit po kartách s názvy tónů. Pokud se dotýkám nohou nebo rukou karty s vaším tónem, hrajte.

Gestem i pohybem celého těla udáváme pulzaci. Zároveň je důležité naznačovat směr, kam se ze znějícího tónu posuneme, aby bylo možné předvídat, jaký tón bude následovat.

- Skladateli se začínou jednotlivé tóny v hlavě spojovat v melodii, zkusme to.

Seřadíme vždy čtyři náhodné tóny za sebou.

Postupně dojdeme k prvním čtyřem tónům melodie: **h – a – fis – e**

Melodii dokončíme a naučíme se ji zazpívat.

OBJEVOVÁNÍ AKORDŮ

- Hudební skladba není jen melodie, je doprovázena dalšími tóny – harmonií.

Chodíme po kartách s názvy tónů a objevujeme souzvučky tónů. Vedení můžeme předat některému z žáků.

Z karet názvů tónů složíme a společně si zahrajeme akordy:

D dur, A dur, h moll, G dur, e moll, fis moll, g moll.

Karty s názvy tónů nahradíme kartami akordů.

Upozorníme žáky, že i když mají v ruce jeden tón, hrají ve vícero akordech.

SKLADATELEM NA LODI

- Spojíme nyní melodii, kterou jsme objevili, s akordy. Antonín Dvořák to také tak udělal. Ale teď je to na nás. Každé řešení je správné, jste skladatelé.

Pro hlubší uvědomění zahrajeme žákům melodickou linku na klavír, pokaždé se zcela odlišným harmonickým doprovodem. Diskutujeme s žáky, zda a jak vnímají rozdíl.

Akord g moll působí na většině pozic disharmonicky. Pokud chceme práci žákům zjednodušit, můžeme tóny akordu z celé aktivity vyřadit.

Zapsanou melodii s očíslovanými pozicemi umístíme ve velkém formátu na podlahu nebo ji promítneme na tabuli. Podle potřeby mohou žáci pracovat v několika menších skupinách.

- Obsadíte jednotlivé pozice akordy.
- Začněte a skončete stejným akordem.
- Akordy se mohou opakovat.
- Nebojte se využít prodlevy: několik pozic za sebou může být obsazeno stejným akordem.

Vytvořené varianty harmonických doprovodů si zahrajeme. Dáme prostor pro výměnu akordu v místě, které nezní příjemně. Melodii zpíváme nebo hrajeme.

Jednodušší variantou je obsazovat pozice akordů pouze jednotlivými tóny.

PROVEDENÍ

- Nyní zazní náš „Dvořák“ – doprovod, který jste vymysleli vy sami. Takhle Dvořákova hudba ještě nikdy nezazněla.
- Soustředte se na provedení, poslouchajte hudbu a vymyslete jedno přídavné jméno, které naši hudbu vystihuje.
- Jakmile dohrajete, řekněte toto přídavné jméno všichni najednou nahlas.

OPUSY NA KUSÍ

NEODBYTNÁ MYŠLENKA I. věta

V

Antonín Dvořák své hudební myšlenky trpělivě promýšlel a mnohokrát přetvářel. Každá z nich se mu neodbytně vracela, když hledal dokonalý hudební tvar. Skrze vlastní hlas se dostaneme do hlavy samotného Dvořáka.

A

VÝLET POD ČELO

Aktivitu začínáme relaxační technikou, délku přizpůsobujeme potřebám třídy.

Sedneme si společně do kruhu, ideálně tak, aby měl každý kolem sebe dostatek prostoru.

- ▶ Vydáme se na krátký výlet ke svým myšlenkám.
- ▶ Nejprve si všimněte svého dechu. Pouze jej pozorujte. Uvědomte si, jakou částí těla se dotýkáte podlahy.
- ▶ Všimněte si svých myšlenek. Pozorujte, nehodnoťte. Co vám zrovna teď běží hlavou?

Sdílíme postřehy o svých myšlenkách.

„Když jsem byl mladý, komponoval jsem velmi rychle. Psal jsem doslova překotně a dokud jsem své myšlenky nezapsal na papír, o nic jiného jsem se nestaral. Časem jsem se ale naučil větší pečlivosti. Když dnes dostanu nějaký nový nápad, dříve než vůbec něco napíšu, pokouším se vše nejprve co nejlépe promyslet. Přehraji si jej dvacetkrát, třicetkrát, ba dokonce stokrát, dokud se nedopracuji přesně k tomu, co chci. Psaní už potom tolik času nezabere. Co jsem měl v hlavě celé měsíce, je na papíru během týdne nebo i dříve.“

V DVOŘÁKOVĚ MYSLI

- ▶ Dvořákovi se hlavou honily různé hudební myšlenky.

Naučíme se zpívat hlavní téma *I. věty Suity*. Zazpíváme ho několikrát za sebou.

Rozdáme texty Dvořákových myšlenek.

- ▶ Napadalo ho i mnoho docela obyčejných myšlenek.
- ▶ Čtete text potichu sami pro sebe.
- ▶ Otočte se zády k sobě a čtete nahlas všichni najednou.

Čtení textu proložíme zpěvem hlavního tématu, vznikne tak jednoduché rondo.

Zpíváme a čteme texty současně. Můžeme si pomoci nahrávkou.

NEODBYTNÉ MYŠLENKY

- ▶ Myšlenky se nás často urputně drží, jsou doslova neodbytné.
- ▶ V hudební myšlence to může být nutková potřeba zastavit se na vybraném tónu melodie.
- ▶ Sledujte mé gesto, podle kterého poznáte, jestli se na tónu máme zastavit, nebo zpívat melodii dál.
- ▶ Každý sám podle sebe zastavujte na libovolných tónech melodie. Kdykoliv se můžete přidat ke zpěvu melodie.
- ▶ Podobně se nám při přemýšlení mohou do mysli vracet stále stejná slova. Často to jsou slova důležitá, osobitá, nevšední.
- ▶ V textech Dvořákových myšlenek se objevují pro nás poněkud nezvyklá slovní spojení. Najděte je.
- ▶ Opakujte tato slovní spojení několikrát za sebou.
- ▶ Deklamujte je jako na divadle, přehánějte výslovnost i hlasitost.

Předvedeme, jak může vypadat divadelní deklamace na modelovém textu.

*Slyším, že noviny u nás píšou, jako bych zde v Americe chtěl trvale zůstat!
O, nikdy! Mám se zde chvála Bohu dobře, jsem zdravý a pracuji pilně.*

Tímto způsobem přednášíme Dvořákovy myšlenky. Mluvíme přes sebe všichni najednou.

PROVEDENÍ

Z Dvořákových myšlenek a melodie hlavního tématu *I. věty Suity* vytvoříme rondo podle níže uvedeného grafického záznamu. Na slovech i tónech se zastavujeme stejně jako při nácviku. V části B si žáci texty vymění.

- ▶ Jsme jen krok od zjištění, jak to mohlo znít v hlavě Antonína Dvořáka.
- ▶ Zkombinujte text i zpěv melodie podle grafické partitury.

- ▶ Pokud máte u svého textu iniciály A. D., stáváte se skrytým posluchačem, Antonínem Dvořákem. Můžete procházet mezi námi a jen poslouchat.

Posadíme se do kruhu a pustíme *I. větu Suity* v orchestrální verzi.

Nahrávku po chvíli ztlumíme a přečteme záznam z deníku:

„Mít krásnou myšlenku, to není nic tak zvláštního. Myšlenka přijde sama sebou a je-li pěkná a veliká, není to zásluhou člověka. Ale pěkně myšlenku provést a něco velkého z ní udělat, to je právě to nejtěžší, to je právě – umění!“

VÝLET POD ČELO můžeme vést jako imaginaci,

po které žáci zapíší svoje myšlenky na lísteček a schovají si ho do kapsy. Po závěrečném citátu Antonína Dvořáka se k zapsaným myšlenkám vrátíme, reflektujeme, zda bychom chtěli těmto myšlenkám věnovat svůj čas a energii, nebo je nechali odplynout.

- ▶ Ostatní se k němu po chvíli jeden po druhém přidají. Rozpohybujete svět vztahů postupně.
- ▶ Vnímejte hudbu a přeneste ji do pohybu vztahů.
- ▶ Jakmile vstoupí do světa osamělý člověk, skupina strne.
- ▶ Znovu se rozpohybujete, až si opět sedne na zem.

Ke konci hudby vás vyzvu, abyste svůj pohyb všichni opustili.

- ▶ Postupně se zastavíte a svoji rekvizitu – vztah – odložíte na zem doprostřed prostoru.
- ▶ Pomalu se rozestoupíte tak, abychom utvořili jeden velký kruh.
- ▶ Nyní se rozejděte do svých malých světů.

PROVEDENÍ

Necháme žáky, aby tvořili sami, nebo v průběhu skladby slovně vedeme jejich pohyb. Řídit se můžeme poznámkami v partituře, nebo využijeme nahrávku s průvodním slovem.

„Již delší dobu mne úzkosti přepadají. Nebýt mé rodiny a přátel, kteří mne na každé cestě provázejí, nevím, zda bych něco z toho všeho viděl. Cítím se někdy tak sám, a přesto neustále obklopen lidmi.“

- ▶ Na začátku jen stůjte a poslouchajte hudbu.

REFLEXE

- ▶ Chvilí jen pozorujte vztahy na zemi.
- ▶ Vypadají dost jinak, než když jsme je drželi mezi sebou.
- ▶ Vztah je něco, co existuje mezi dvěma lidmi. Aby byl krásný a mohl žít, je třeba, aby se o něj oba starali.
- ▶ Co se stane, když vztah opustíme? Přestane existovat, nebo tu stále je?
- ▶ Poradte Antonínu Dvořákovi, jak by mohl řešit svůj problém. Napište svoji radu na druhou stranu lístku z úvodní aktivity a vložte jej mezi vztahy na zemi.

SÁM V DAVU IV. věta

V

Antonín Dvořák je dnes ve světě vůbec nejhranějším českým skladatelem... Společně odhalíme těžkosti, se kterými se musel potýkat v osobním životě. Táhlá melodie *IV. věty Suity* spolu se záměrně zpomaleným pohybem je prostředkem k přemýšlení o sobě a o lidech kolem sebe.

A

VYMOŽENOSTI NOVÉHO SVĚTA

- ▶ Amerika byla země pokroku, i Dvořák byl ohromen některými vymoženostmi, které u nás ještě nebyly známé... třeba taková prádlová guma.

Rozdáme rekvizitu – prádlovou gumu.

Zkoušíme chvíli samostatně, poté ve dvojicích, jak rekvizita funguje.

Učíme se dva základní pohyby: tah a následování, tah a protitah.

METODICKÉ VIDEO | SEZNÁMENÍ S REKVIZITOU

Dále budeme pracovat v malých skupinách po čtyřech až pěti žácích. Je nutné, aby žáci nemluvili, ale vnímali jeden druhého.

- ▶ Prádlová guma znázorňuje vztah mezi námi. Má na každém konci poutko, jedno mám zapojené já, druhé někdo jiný.
- ▶ Vytvoříme tak malý svět vztahů mezi námi a pohybem je necháme ožít.
- ▶ Vždy jeden ze skupiny je osamělým člověkem – pozorovatelem. Sedí poblíž a vnímá, jak pohyb vypadá. V této roli se střídáte.
- ▶ Dodržte pravidlo, že máte zapojenou **jednu ruku a jednu nohu** a celá skupina je propojena. Nejsou to tedy dvě dvojice.

- ▶ Nedívejte se na sebe, **očima sledujte vztah**, reagujte na sebe.
- ▶ Prádlová guma, tj. vztah mezi vámi **musí být pořád napnutý**.
- ▶ Nemusíte se všichni hýbat pořád, někdo ve skupině se **může v pohybu i zastavit**.
- ▶ **Zapojte** do pohybu i **nohy a celé tělo**, nikam ale jako skupina nechodte.
- ▶ **Využijte rotaci**, pootočte se zády k ostatním, zakloňte se.
- ▶ **Měňte polohu vertikálně**, stlačte svůj konec vztahu k zemi, zdvihněte ruku nad sebe.

METODICKÉ VIDEO | ROLE OSAMĚLÉHO ČLOVĚKA

NAŠE OBAVY

Sedneme si a věnujeme chvíli přemýšlení o Antonínu Dvořákovi.

- ▶ Dvořáka dnes vidíme jako velkého skladatele. Byl to však také obyčejný člověk, byť s neobyčejným nadáním, který měl i docela běžné starosti, se kterými se běžně potýkáme i my.
- ▶ Pro sebe si pojmenujte jednu věc, se kterou v životě bojujete: může to být obava, zlozvyk, problém v komunikaci, vztahy.
- ▶ Napište tuto svoji obtíž na lístek a schovejte si ho.

K psaní pustíme *IV. větu Suity*.

- ▶ Dvořáka přepadaly na ulici úzkosti. Pravděpodobně trpěl agorafóbií, tj. strachem z otevřených prostor a velkého množství lidí, a především z toho, že by se mu zde něco mohlo stát a nebyla by rychle dostupná pomoc.
- ▶ Jak se asi cítil v Americe? Zkuste se vžít do jeho kůže: na konci 19. století měla Nelahozeves 1007 obyvatel, Praha 182 530 obyvatel a New York 2,7 mil. obyvatel.
- ▶ Dvořák v New Yorku prožíval pocit osamění i touhu být s ostatními spojen, být jim nablízku.

OSAMĚLÝ ČLOVĚK

Roli osamělého člověka je být pozorovatelem. Svět vztahů svojí přítomností ovlivňuje, zkoumá jej, ale sám vztahy s ostatními lidmi nežije.

Roli osamělého člověka může realizovat učitel, ve chvíli „štronza“ vstoupí do aktivity a projde postupně všemi světy vztahů.

- ▶ Domluvte se, kdo z vaší skupiny bude v roli pozorovatele – osamělého člověka.
- ▶ Všichni osamělí lidé si sednou do středu prostoru zády k sobě a zpočátku jen pozorují svět vztahů.
- ▶ V určité chvíli vás vyzvu, aby se skupiny v pohybu zastavily do „štronza“.
- ▶ V ten okamžik vstupuje do aktivity osamělý člověk.
 - ▷ Dojde ke svému světu vztahů, nedotýká se lidí, jen vztahů mezi nimi.
 - ▷ Pak se zase usadí někde na okraji prostoru a dál pozoruje svět kolem sebe.

SLYŠET POHYB

Shrneme průběh provedení. Na pozadí pustíme tiše *IV. větu Suity*.

- ▶ Přiblížili jsme se Dvořákovým pocitům osamění. V této náladě budeme vyjadřovat jeho hudbu, kterou slyšíme.
- ▶ Pohybem našeho těla se budou vztahy mezi námi různě pohybovat a zachycovat tak linie Dvořákovy hudby. Jako bychom v prostoru mezi námi vytvářeli neviditelné umělecké dílo.
- ▶ Určete si jednoho člověka, který s pohybem začne.

OPUSY NA KUSÍ

DOPISY II. věta

V

Papír jako svědek našich myšlenek, který dokáže uchovat slova, hudbu i emoce, jako průvodce na dlouhé cestě přes oceán nebo jako hudební nástroj. Papír sice může být symbolem nesmyslné byrokracie, ale také může vést pohybovou improvizaci nebo nám pomoci poslouchat hudbu Antonína Dvořáka.

A

PAPÍRY KOLEM NÁS

- Papír. Jaký typ papíru vás napadne jako první?
- Doneste každý nějakou papírovou věc, kterou máte dnes u sebe.

Společně reflektujeme důležitost papíru v našich každodenních životech.

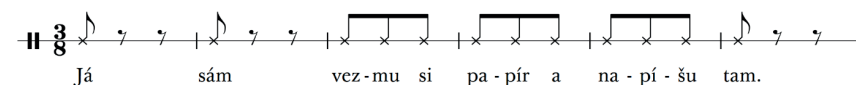
PAPÍROVÁ LABORATOŘ

Každému rozdáme prázdný list papíru. Společně zkoumáme možnosti pohybu s papírem, které využijeme v závěrečném provedení.

- Jaké zvuky dokážete zahrát na papír, aniž byste ho zničili, mačkali nebo trhali?
- Jaký vymyslíte krátký hlasitý zvuk? A jaký dlouhý tichý?
- Papír lze držet pevně prsty, ale lze také využít odpor vzduchu a přenášet papír volně položený na dlani. Jaké varianty pohybu s papírem vás napadnou?

Necháme žáky zkoumat možnosti, vyzýváme ke střídání rukou, popisujeme nápady.

- Na papír můžete hrát v konkrétním rytmu.

DOPISY

- ▶ Když na papír napíšete vzkaz, který zalepíte do obálky a pošlete do světa, stane se z něj dopis. Jako ty, které putovaly z Evropy do Ameriky za Antonínem Dvořákem.
- ▶ Na lodích se dopisy společně s dalšími zásilkami houpaly:
 - ▷ směrem nahoru a dolů,
 - ▷ někdy se hladina oceánu zklidnila,
 - ▷ někdy přišla bouře a pokud vše dobře dopadlo,
 - ▷ dopis dorazil do přístavu.
- ▶ Hrajte na papír druhého v rytmu deklamace.
- ▶ Neste papír ve dvojici tak, že se přes papíry vzájemně dotýkáte dlaněmi, rameny, boky nebo částí hlavy.
- ▶ Na konci společné cesty své papíry pošlete vzduchem a nechte je ležet na zemi. Ještě se k nim vrátíme.

FORMULÁŘ

Papíry necháme na zemi a posadíme se, pustíme prezentaci.

- ▶ Kdo chtěl někdy navštívit Ameriku, narazil na přebujelé byrokratické procesy. A týká se to i doručení obyčejného dopisu.
- ▶ Aby dopis adresátovi dorazil, musíte správně vyplnit doručovací formulář.
- ▶ Já jsem tady od toho, abych vám s tím pomohl/a.
- ▶ Povede vás Dvořákova hudba.

Ukazujeme, jak žádost vyplnit. Upozorníme na opakující se hudební motiv. Rozdáme žákům formulář a všichni společně vyplňujeme žádost se znějící hudbou.

„Skoro každý den ráno, časné když se probudím – vzpomínám na všechny a na všecko, avšak marně, nikoho nevidím – je to jen sen! Děti naše nám dvakrát týdně přišou a čekáme vždycky s toužebností na loď z Evropy přicházející, zdali nám něco nepřinesly. A když to psaní od dítek přijde, to si můžete pomyslet, s jakou dychtivostí je popadnem a čteme. Kdybych mohl, hned bych k nim přes to moře zaletěl.“

PROVEDENÍ

- ▶ Dopis pro Antonína Dvořáka zanedlouho vyrazí na cestu z Evropy do Ameriky.
- ▶ Zažijete jeho putování přes oceán, ale také se naladíte na myšlenky, které provázely Antonína Dvořáka v Americe.
- ▶ K tomu využijeme metodu volného psaní. Na tento okamžik vás upozorním.

Okomentujeme principy volného psaní uvedené v prezentaci.

- ▶ Pište po celou dobu, bude to jen několik minut.
- ▶ Mějte tužku stále na papíře.
- ▶ Když vás nic nenapadá, opakujte nebo obměňujte poslední slova, dokud nepřijde nová myšlenka.
- ▶ Tato pravidla nám pomohou formulovat slova a věty, aniž bychom se museli bát hodnocení, a vnímat sami sebe tady a teď.

Na viditelné místo připravíme kelímek s tužkami.

- ▶ Vezměte si k sobě svůj papír.
- ▶ Nechte se vést hudebními frázemi, které již znáte z vyplňování dotazníku. Využijte různé druhy pohybu s papírem z jeho cesty přes oceán. Můžete se také inspirovat ostatními nebo mnou.

Pustíme II. větu *Suity* a po části A ji zastavíme. Dáme žákům dost času na přípravu volného psaní v části B.

Budete psát podle pravidel volného psaní na téma: **Stýská se mi.**

VLAŠTOVKA

- ▶ Dokončete poslední větu, odložte tužku a složte z papíru vlaštovku.

Vyzveme žáky, aby se seřadili na pomyslném břehu oceánu.

- ▶ S posledními tóny pošlete své vlaštovky vzduchem a sledujte jejich cestu.

SDÍLENÍ

- ▶ Vezměte si svoji vlaštovku s dopisem zpět k sobě.
- ▶ Chtěl by někdo přečíst část dopisu?

OPUSY NA KUSÍ

CO SI MYSLÍ HOLUB III. věta

V

Antonín Dvořák miloval přírodu. Byl také vášnivým chovatelem holubů, které musel kvůli své cestě do Ameriky opustit. Ano, i po holubech se mu stýskalo. Hrou na tělo i na hudební nástroje doprovodíme část *III. věty Suity*. S trochou nadsázky se podíváme na Dvořákův odjezd do Ameriky očima neobvyklého pozorovatele.

A

► Tato aktivita je spojena s jedním důležitým tématem.
Pozorně sledujte video, nic neříkejte.

HOLUBI V PARKU

Představíme holuba jako téma hodiny a naučíme žáky tu část hry na tělo, která napodobuje chůzi holuba „capání – a holub cape, cape“. Navážeme vysvětlením záliby Antonína Dvořáka v chovu holubů.

„Prosím Vás, buďte tak laskav a pozeptejte se u paní Hovorkové stran těch holubů. Právě nyní bych je potřeboval. Dnes do rána mi právě jeden samec (slepičák) posel a potřebuji nutně jednoho. Pakli holuby neznáte, upozorňuji, že slepičák má křídla černá, kolem hlavy a krku na půl je touže barvou černou opeřen, a hlavní věc, ocas má jako slepice nahoru. Kdyby bylo možno i ten pár krásných slepičáků, co mně pí. H. slíbila, dostat, bylo by mi to velmi milé.“

Pokračujeme nácvikem hry na tělo.

METODICKÉ VIDEO NÁCVIK HRY NA TĚLO | HEJNO HOLUBŮ

HOLUBI V HUDBĚ

Prohlédneme si karty schematicky zachycující tři druhy hry na tělo.

Záměrně karty neřadíme podle průběhu skladby.

- ▶ Pustím vám nyní hudbu.
- ▶ Rozhodněte, kterou kartou, kterým pohybem hudba začíná.
- ▶ Obejdu vás a vy mi šepem sdělíte své rozhodnutí.

První pohyb „krmení – čá“ předvádíme pokaždé, když jej slyšíme. Obdobně pracujeme i s dalšími pohyby hry na tělo – „capáním a zobáním“. Hrajeme na tělo samostatně a ve dvojici.

- ▶ Sestavte podle hry na tělo z jednotlivých obrázků grafickou partituru tak, aby odpovídala hudbě a deklamaci textu.

HOLUBÍ MODERATO

Partitura umožňuje hru na rytmické i melodické nástroje a jejich libovolnou kombinaci. Akordy „krmení – čá“ nejsou zcela shodné, doporučujeme přidělit každý akord jinému žákovi. Zároveň není nutné hrát všechny tóny souzvuku.

PROVEDENÍ

- ▶ Antonín chodíval krmit své holuby každý den. Pak ale jednou nepřišel. A holub neví proč. Co si myslí holub?
- ▶ Ve střední části skladby se staneme holubem. Zkusíme napodobit zvuky holubího hejna a zároveň můžeme do hudby nahlas říkat myšlenky, které holuba napadají: Proč už sem Antonín nechodí? Co se to stalo? A co bude dál?

V části B *III. věty Suity* zvukomalebně navodíme představu hejna holubů: nehty klepeme o tvrdou podložku jako zobání, chvěním volného listu papíru navodíme dojem plácání křídel, zvukem napodobujeme holubí vrkání.

Na závěr skladby, v posledním taktu „a pak odletí pryč“, napodobí všichni žáci chvěním volného listu papíru A4 ve vzduchu zvuk odlétajících holubů.

Čá a ho - lub ca - pe, ca - pe, čá a ho - lub ca - pe, ca - pe.

metalofon zvonkohra metalofon zvonkohra

On se-zo-be, on se-zo be, on se-zo be to, co mu dám.

xylofon

Čá a ho - lub ca - pe, ca - pe, čá a ho - lub ca - pe, ca - pe.

metalofon zvonkohra metalofon zvonkohra

Se - zo be to, se - zo be to, se - zo be to sám.

xylofon

KUFR NA CESTU

V

Setkáme se s člověkem, který stojí na prahu velké životní cesty. Zabalil si s sebou jen to nejdůležitější. Obsah zavazadla o něm mnohé vypovídá – je mapou jeho příběhu, myšlenek a hodnot. Tyto stopy nás mohou dovést až k jeho identitě. Co bych si zabalil/a já, kdybych měl/a vykročit vstříc novému světu?

A

BALÍME NA CESTU

- ▶ Chystáte se na dlouhou cestu, budete studovat v zahraničí. Musíte se sbalit! Věci denní potřeby jako kartáček na zuby, ručník, jídlo či počítač balit nemusíte. Co si vezmete? Vymyslete tři předměty, které vás charakterizují, které máte rádi a které potřebujete mít u sebe.

Sdílíme libovolným způsobem: ve dvojicích, všichni nahlas.

Nechte žáky, ať vymyslí tři předměty pro spolužáka vedle sebe.

CO PROZRADÍ KUFR?

- ▶ Dnes vás zvu na setkání s člověkem, který se také chystal na cestu. Promítneme zabalený kufr.
- ▶ Zkuste podle obsahu kufru odhadnout, kdo by to mohl být?
- ▶ Hádejte záliby a povolání tohoto člověka, nikoliv jeho konkrétní jméno.

Kliknutím na obrázky v prezentaci postupně odhalujeme obsah kufru. Vyzveme žáky k diskuzi o jeho obsahu (ve dvojici nebo ve společném brainstormingu).

- ▶ **Muž, nebo žena?**
- ▶ **Kolik mu/jí přibližně bylo let?**
- ▶ **Jaké měl/a povolání?**
- ▶ **Proč se asi vydal/a na cestu?**
- ▶ ...

Kufr patřil skladateli Antonínu Dvořákovi, který se vydal na dalekou cestu do Ameriky. Dostal totiž jedinečnou nabídku stát se ředitelem prestižní konzervatoře v New Yorku. My máme jeho deník, který si na své zahraniční cestě psal. Pojďme do něj společně nahlédnout!

ROZHODNUTÍ

V

Některá rozhodnutí pečlivě a dlouze promýšlíme, a proto vyžadují hodně energie. Setkáme se s člověkem stojícím před důležitým rozhodnutím, které mu změní život. Vcítíme se do jeho příběhu, myšlenek a pochybností. Společně se zamyslíme nad argumenty pro a proti podniknutí jeho velké cesty do neznáma.

A

PRVNÍ DOJEM

Promítneme na tabuli, nebo položíme na zem siluetu člověka.

Zobrazujeme jednotlivé charakteristiky.

- ▶ **Zvu vás na setkání s člověkem, který stojí před důležitým rozhodnutím.**
- ▶ **Přemýšlejte, jaký je to člověk.**
- ▶ **Tomuto člověku přišla následující nabídka.**

Rozdáme žákům dopis s nabídkou Jeanette Thurber.

PRO A PROTI

- ▶ **Zvažte argumenty pro a proti podniknutí cesty do Ameriky.**
- ▶ **Utvořte dvojice. Jeden hledá pouze argumenty pro, druhý proti. Přesvědčujte se navzájem.**
- ▶ **Argumenty odvozujte z uvedených informací a přemýšlejte konkrétně, co by pro něj cesta znamenala: Když odjedu, co bude s mým bytem?**
- ▶ **Nyní se každý zcela podle sebe v tichosti rozhodněte pro jeden či dva argumenty, se kterými se nejvíce ztotožňujete.**

ULIČKA MYŠLENEK

- ▶ Na chvíli se dostaneme do hlavy člověka, který stojí před velkým rozhodnutím.
- ▶ Vy se postavíte do špalíru, já se proměním ve váhajícího člověka a projdu uličkou.
- ▶ V hlavě se mi honí různé myšlenky spojené s mojí cestou do Ameriky.
- ▶ Ve chvíli, kdy budu procházet okolo vás, nechte nahlas zaznít myšlenky, které mi běží hlavou.
- ▶ Formulujte věty tak, jako bych mluvil/a nahlas sám/a k sobě: Dělá se mi na lodi špatně. Budu finančně zajištěn/á do konce života.
- ▶ Můžete mluvit jeden přes druhého.

Vyzveme žáky ke krátkému hlasování, kdo by nabídku přijal, a kdo ne.

Zobrazíme siluetu manželky a poslechneme si její názor.

Antonín Dvořák nakonec do Ameriky odjel. My máme jeho deník, který si na své zahraniční cestě psal. Pojďme do něj společně nahlédnout!

PŘES OCEÁN

I. věta

Do Ameriky se Antonín Dvořák dostal na palubě zaoceánské lodi Saale. Podmanivé zvuky oceánu i dechberoucí zážitky z dlouhé plavby na lodi se mohou stát inspirací skladatelům i nám samotným.

„Netušil jsem, jak mocným zážitkem může být plavba. A což teprve plavba přes oceán. Ač naše cesta krom jediného dne byla krásná, všechno na lodi stonalo, jen já ne. Tak jsem stál hodiny a hodiny na přídi, pozoruje to nekonečné množství vody. Před zraky se mi mihala barva modrá i zelená, zlaté odlesky slunce i tmavé stíny. A houpání nahoru a dolů jako tóny melodie.“

ZVUK OCEÁNU

- ▶ Pohled na oceán je něco fascinujícího. Antonín Dvořák poslouchal pravidelné šumění vln a nemohl se toho zvuku nabažit. Zkusme vytvořit zvuk oceánu.

Po kruhu postupně posíláme nástroje, kterými napodobujeme zvuk oceánu: chraštítka, dešťové hole, ocean drums, balónky s korálky uvnitř, pet lahve s vodou, igelitové sáčky.

- ▶ Zkuste na svůj nástroj napodobit zvuky malých, větších, velkých vln.
- ▶ Napodobte zvuk kamínek, které se přes sebe převalují na pláži.
- ▶ Pošlete si zvuk vln po kruhu.

Podle gesta vytvářejí žáci hrou na nástroje zvuk různě velkých vln.

Přesadíme k sobě žáky se zvukově podobnými nástroji.

Sestavíme zvukovou skladbu ve formě A B A: část A – houpání, klidné a velké vlny, část B – jemné hravé zvuky kamínek a šumění vody.

Jednotlivé oddíly mohou hrát určené skupiny nástrojů.

Provedeme s hudbou podle nahrávky.

POD HLADINOU

Použijeme krycí malířskou plachtu jako hladinu oceánu. Vysvětlíme, jak s plachtou pracovat, a společně vyzkoušíme různé typy vln a pohybů s plachtou.

METODICKÉ VIDEO | VEDENÍ POHYBU S PLACHTOU

PROVEDENÍ

Rozdělíme žáky na dvě poloviny. První ovládá oceán, druhá si lehne na záda na zem pod hladinu plachty. Během tématu B si žáci role vymění. 🎵 Na pohybové formě se domluvíme předem, nebo aktivitu řídíme v průběhu pokyny či gesty.

„Uvažuji o kompozici programní symfonie s názvem „Oceán“. Začne mohutným akordem c-e-gis hraným ve fortissimu na trombóny... jako zvuk lodních sirén v newyorském přístavu. První věta ponese název „Neptun“ a bude krásná a mocná a plná velkých vln jako sám bůh moří a oceánů. A pak zakomponuji do veselého scherza ty tance a radovánky na lodi. A na závěr dojde i na bouři a zas klid a šťastný návrat na zem. Velká hudba mi zní v hlavě!“

- ▶ Poslouchajte hudbu a snažte se rozeznít oceán tak, aby vlny kopírovaly hudbu.
- ▶ Pozorujte hladinu oceánu a nechte se omývat hudbou. 🎧

PĚT TÓNŮ DOPROVODU

- I my budeme dnes pracovat jen s pěti tóny, tzv. pentatonikou.

Hrajeme s žáky v tónovém prostoru pentatoniky a postupně společně objevíme melodii hlavního tématu.

Při jednotlivých experimentech s tóny držíme čtyřtaktovou frázi podpořenou deklamací textu. Tempo pro nácvik určíme podle tempa nahrávky.

- Hrajeme všichni společně ad libitum.
- Hrajeme ad libitum v zadaných rytmických hodnotách – půlových, čtvrtových.
- Hrajeme v rytmu melodie tématu. Hru na nástroje podkládáme deklamací textu.
- První dva takty hrajeme jednu sestupnou řadu tónů a dokončíme ad libitum v rytmu deklamace.
- První dva takty hrajeme dvě sestupné řady tónů za sebou jako v melodii a dokončíme opět ad libitum v rytmu deklamace.
- Vyzkoušíme, jak zní doprovod na různé nástroje, rozdělíme žáky na menší skupiny.

Střídáním hry jednotlivých skupin a zvukomalebného šumění oceánu může vzniknout forma ronda.

PROVEDENÍ

- Dvořák si vystačil i s málem a proměnil pouhých pět tónů v dokonalou melodii. Na pořádnou skladbu ale jen melodie nestačí – potřebuje další tóny jako doprovod, aby vznikla i harmonie.
- Poslechněte si, jak pět tónů zhudebnil Dvořák.
- Zkusíme se ke skladateli přidat a doprovodíme jeho skladbu.

Znějící hlavní téma *I. věty Suity* můžeme doprovázet mnoha způsoby. Vybíráme podle možností třídy. Doprovázíme nejlépe po menších skupinách podle druhu melodického nástroje.

Zvolíme rytmickou strukturu pentatonické improvizace: melodii hlavního tématu *I. věty Suity*, nebo půlové, případně čtvrtové hodnoty.

Melodii lze hrát i jako kánon, nebo využít některý její takt jako ostinátní doprovod.

VZKAZ DO DENÍKU

V

Díky deníkovým záznamům a vzpomínkám jsme mohli za neobyčejnou hudbou najít člověka s obvyklými radostmi i strastmi.

A

Rozdáme žákům malý lísteček.

- ▶ Prožili jsme nyní část příběhu s Dvořákovou hudbou a trochu tajně jsme nahlíželi do jeho deníku.
- ▶ Deník je osobní věc a sluší se ho zase zavřít a vrátit zpět na poličku.
- ▶ Setkání v nás zanechalo nějakou myšlenku nebo dojem.
- ▶ Zanechte i vy nějaký vzkaz Antonínu Dvořákovi. O něm, o jeho hudbě, o nás.
- ▶ Napište ho na lístek a nenápadně vložte do jeho deníku.

Můžeme využít variantu bez psaní. Vyzveme žáky, aby svůj vzkaz formulovali v duchu. Mohou jej pak sdělit spolužákovi/spolužačce, kterého/ou si očima dopředu vyhlédli.

OPUS
NA KUSÍ

Evokace

Rytmické aktivity

Poslechové aktivity

Reflexe

Vokální aktivity

Instrumentální aktivity

Pohybové aktivity

Skupinová improvizace

KUFR NA CESTU

ROZHODNUTÍ

PŘES OCEÁN

SKLADATEL
NA LODI

JEN PĚT TÓNŮ

NEODBYTNÁ
MYŠLENKA

DOPISY

CO SI MYSLÍ HOLUB

SÁM V DAVU

VZKAZ DO DENÍKU

AKTIVITY STĚŽEJNÍ
I. VĚTA SUITY

AKTIVITY VARIABILNÍ
II., III. NEBO IV. VĚTA SUITY

EVOKACE / REFLEXE